

Vergaderjaar 2023–2024

25 268

Zelfstandige bestuursorganen

Nr. 225

BRIEF VAN DE MINISTERS VAN ONDERWIJS, CULTUUR EN WETENSCHAP EN VOOR PRIMAIR EN VOORTGEZET ONDERWIJS

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 3 juni 2024

Dit is sinds 2021 de derde keer dat DUO de Stand van de Uitvoering uitbrengt. Dat publieke dienstverleners regelmatig verslag doen van ervaren knelpunten, is winst. Het getuigt niet alleen van de wens tot openheid bij de overheid, het getuigt ook van de gezamenlijke wil om het voor burgers beter te doen, en beter te blijven doen. Daarbij hebben wij veel waardering voor de medewerkers van DUO, die zich iedere dag inzetten voor een zo goed mogelijke dienstverlening voor de mensen voor wie ze hun werk doen. Tegelijkertijd heeft DUO laten zien te willen leren van fouten, om de dienstverlening te verbeteren en iedere leerling, (oud-)student en instelling recht te doen.

Graag bieden wij u hierbij DUO's Stand van de Uitvoering 2023 aan, met in deze brief onze reactie op de knelpunten die DUO signaleert. DUO is graag bereid uw Kamer hierover een technische briefing te bieden. Voordat we ingaan op de afzonderlijke knelpunten, vinden we het belangrijk om stil te staan bij de uitzonderlijke prestatie die DUO heeft geleverd bij het herinvoeren van de basisbeurs voor studenten in het hbo en wo. Het traject op weg daar naar toe was een goed voorbeeld van co-creatie tussen beleid en uitvoering. In deze co-creatie staan de mensen waar het om gaat centraal en bekijken we wat uitvoerbaar is. Deze manier van werken zetten we in de toekomst graag door en zullen we ook toepassen in de vormgeving van een nieuwe werkwijze bij de controles uitwonendenbeurs. Over de onzorgvuldigheden in die controles bent u reeds geïnformeerd per brief van 1 maart jl.¹. In het najaar zullen wij u informeren over de voortgang.

Verkenning studiefinanciering

De Stand van de Uitvoering DUO benoemt het succes van de herinvoering van de basisbeurs voor studenten in het hbo en wo. Zoals hiervoor

¹ Kamerstukken II 2023/24, 24 724, nr. 220.

genoemd zijn wij DUO dankbaar voor de uitzonderlijke prestatie die zij hierbij heeft geleverd. De samenwerking tussen beleid en uitvoering die hierin werd getoond, willen we vasthouden. Naast het succes van de herinvoering, signaleert DUO meerdere knelpunten op het terrein van studiefinanciering. Het bestuursdepartement en DUO werken intensief samen om signalen vanuit de uitvoering op een goede manier naar boven te halen, zodat gewogen kan worden of een aanpassing van beleid nodig is. Daarvoor is onder andere de verkenning studiefinanciering ingericht, waarbij signalen vanuit verschillende onderdelen van DUO, maar ook vanuit bijvoorbeeld studentenorganisaties, worden verzameld. Daarbij is nadrukkelijk aandacht voor de menselijke maat, zoals ook de motie Ergin c.s. oproept². Zoals naar aanleiding van deze motie toegezegd, zal de verkenning begin 2025 met uw Kamer worden gedeeld.

Maandelijks aflosbedrag voor sommige oud-studenten te hoog

Bij het terugbetalen van studieschulden houdt DUO rekening met het inkomen van de debiteur. Hoe de draagkracht wordt berekend verschilt tussen de verschillende aflosregimes die het stelsel kent. Het is bekend dat het aflosregime voor oud-studenten die vóór studiejaar 2009–2010 voor het eerst studiefinanciering ontvingen een minder ruim draagkrachtbeginsel kent in vergelijking met de latere regimes. We zijn bekend met de signalen dat dit bij sommige debiteuren tot problemen kan leiden. In algemene zin geldt uiteraard het uitgangspunt dat de terugbetaalvoorwaarden sociaal moeten zijn en dat we zo veel als mogelijk willen voorkomen dat deze terugbetalingen leiden tot financiële problemen.

Het is goed dat DUO deze debiteuren kan helpen door op zoek te gaan naar een (maatwerk)oplossing. De wens om dit voor de grotere groep te regelen, begrijpen we ook. Echter, het generiek overzetten van deze groep debiteuren is juridisch complex en niet voor alle oud-studenten voordelig. We kunnen de regels niet zomaar wijzigen als dit niet voor alle debiteuren begunstigend is en het dus voor sommige debiteuren juist in hun nadeel zou kunnen uitwerken. Dat zou in deze situatie het geval zijn omdat debiteuren, na overzetting, bij de berekening van hun draagkracht hun partner niet meer buiten beschouwing zouden kunnen laten bij de draagkrachtberekening.

Een generieke omzetting naar een later aflosregime lijkt dus niet de oplossing. Wel wordt in de eerdergenoemde verkenning studiefinanciering gezien hoe DUO oud-studenten bij wie betalingsproblemen dreigen beter kan ondersteunen. Door betalingsproblemen vroegtijdig te signaleren en bijvoorbeeld door te kijken of omzetting voor specifieke groepen op minder juridische bezwaren stuit.

Achterstand bij terugbetalen en hoge wettelijke rente

We herkennen dit probleem en willen het daarom snel mogelijk maken dat DUO geen wettelijke rente op betalingsachterstanden meer hoeft te heffen uit hoofde van OCW-wetgeving voor deze groep personen. Het gaat dan om debiteuren (natuurlijke personen) met wie wegens een gebrek aan betalingsruimte een betalingsregeling is getroffen. Hiermee wordt de komende jaren vooruitgelopen op de voorgenomen wijziging van de Algemene wet bestuursrecht³.

We hebben hiervoor in de eerste suppletoire begroting 2024 € 1,1 miljoen in 2024 en € 1,6 miljoen per jaar in 2025 en 2026 vrijgemaakt. We werken

² Kamerstukken II, vergaderjaar 2023–2024, 24 724, nr. 225

³ Het voorstel van wet versterking waarborgfunctie Awb is op dit moment in consultatie.

samen met DUO aan de uitwerking hiervan in een beleidsregel. We verwachten daarmee dat deze maatregel op een later moment in 2024 kan ingaan.

Privacygevoelige registratie buitenlandse mbo-studenten

Mbo-instellingen ervaren een administratieve last om van mbo-studenten kopieën te bewaren van de ID-bewijzen om zo de rechtmatige bekostiging van deze studenten te kunnen aantonen. Bovendien zitten hier ook privacyrisico's aan. Een oplossing is dat gegevens door DUO automatisch op een betrouwbare en veilige manier terug gekoppeld worden aan de mbo-instellingen. DUO zal hiertoe de voorgestelde oplossing uitwerken, in kaart brengen wat de impact van de oplossing is en wanneer deze implementeerbaar is.

Twee wetten, twee ouderbegrippen

Jongeren met het recht op studiefinanciering of een tegemoetkoming scholieren kunnen ook recht hebben op een aanvullende beurs, respectievelijk aanvullende toelage. Voor de berekening van de hoogte kijkt DUO naar het ouderinkomen. De verschillende definities die worden gehanteerd in de Wet studiefinanciering 2000 (WSF 2000) en Wet tegemoetkoming onderwijsbijdrage en schoolkosten (WTOS) kunnen verwarrend zijn. We streven altijd naar eenvoudige en duidelijke wet- en regelgeving. In het kader van de eerdergenoemde verkenning studiefinanciering wordt bezien of het ouderbegrip tussen de twee wetten gelijk kan worden getrokken. Daarbij worden de positieve en negatieve gevolgen voor scholieren en studenten uiteraard betrokken.

Gegevenslevering aan andere partijen leveren soms vragen op

DUO heeft de wettelijke taak gegevens van burgers uit te wisselen met andere (uitvoerings)organisaties. Het gaat om specifieke gegevens die nodig zijn bij het uitvoeren van wetten en regelingen door andere uitvoerders. DUO schetst een knelpunt dat kan ontstaan bij de digitale uitwisseling van gegevens. De digitale uitwisseling versnelt processen voor burgers en uitvoerders. Gegevens worden hergebruikt zodat burgers deze bijvoorbeeld niet meerdere keren hoeven op te voeren. Echter, er kunnen problemen ontstaan voor de burger als deze eerder opgevoerde gegevens niet (meer) accuraat blijken te zijn, maar wel meegenomen worden in een ander proces later in de tijd.

Uiteraard is het belangrijk om dit proces te verbeteren. DUO stelt een «terugmeldvoorziening» voor. Dit zal de komende periode worden onderzocht. We starten daarbij binnen een beperkt domein van gegevens en uitvoerders. Vervolgens wordt gekeken naar een bredere voorziening, rekening houdend met de financieringskaders, portfolio's van de uitvoerders en ambities van het rijk als geheel. Het onderzoek betreft daarbij ook informatie van de Programmaraad Generieke Digitale Infrastructuur (PGDI) en het Netwerk van Publieke Dienstverleners (NPD).

Problemen door laat stopzetten studiefinanciering

Het probleem dat sommige studenten vergeten hun studiefinanciering (tijdig) stop te zetten, wanneer zij zich uitgeschreven hebben voor hun studie, wordt meegenomen in de verkenning studiefinanciering. Daarin wordt de aangedragen oplossing om stopzetten tot de 10e van de maand mogelijk te maken, meegenomen. Bij beoordeling van de oplossing

worden verschillende aspecten, waaronder impact op de systemen van DUO en de eventuele financiële en juridische consequenties, meegewogen.

Geen directe omzetting prestatiebeurs

DUO zet de prestatiebeurs om bij het behalen van een diploma binnen de diplomatermijn. Dit gebeurt op 1 januari volgend op het jaar dat het diploma is behaald door de student. Daardoor zit er tijd tussen het behalen van het diploma en de omzetting. Het is begrijpelijker voor de student als deze omzetting direct plaatsvindt. Om die reden bekijken we binnen de eerder genoemde verkenning studiefinanciering de mogelijkheden om het moment van omzetting zo snel mogelijk na het behalen van het diploma te laten plaatsvinden. Daarin worden ook de eventuele financiële consequenties gewogen.

Mijn Diploma's mbo, hbo en wo bevat te weinig gegevens

DUO geeft in haar knelpunten aan dat voor mbo, hbo en wo geen gegevens geregistreerd worden over cijfers, vakken en andere onderdelen van onderwijs. Gegevens kunnen dus ook niet ontsloten worden via Mijn Diploma's, waardoor diplomahouders, afnemers, instellingen en werkgevers niet kunnen beschikken over «gewaarmerkte» gegevens van de diplomahouder.

DUO heeft in september 2022 een impactanalyse uitgevoerd op dit terrein en de behoeftes geïnventariseerd. De conclusie hieruit was dat een verder onderzoek nodig is om een oplossing uit te kunnen werken. Zowel in het kader van een betere dienstverlening als het bestrijden van diplomafraude lijkt de uitbreiding van Mijn Diploma's met meer gegevens wenselijk. Tegelijkertijd heeft dit grote gevolgen voor de keten tussen onderwijsinstellingen, leveranciers en DUO. Daarom worden de randvoorwaarden en kosten nu nader in kaart gebracht. Zo komen we tot uitvoerbare voorstellen op dit punt.

Met deze Stand bieden we u inzicht in wat er op dit moment speelt in de publieke dienstverlening door DUO. Wij hechten grote waarde aan het delen van deze ontwikkelingen en uitdagingen binnen de uitvoering. Wij gaan graag het gesprek aan met uw Kamer over de mogelijkheden om tot een nog betere uitvoering te komen.

De Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,
R.H. Dijkgraaf

De Minister voor Primair en Voortgezet Onderwijs,
M.L.J. Paul